



Atrybuty śmierci w wierszu Stanisława Grochowiaka *Rozbieranie do snu*

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Animacja](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Stanisław Grochowiak, *Nieśmiertelność*, [w:] *Poezje*, Warszawa 1980, s. 160.
- Źródło: Charles Baudelaire, *Taniec Śmierci*, [w:] *Kwiaty zła*, tłum. B. Wydzga, Wrocław 1997, s. 51–52.
- Źródło: Stanisław Grochowiak, *Rozbieranie do snu*, [w:] *Poezje*, Warszawa 1980, s. 49–50.
- Źródło: Krzysztof Trybuś, *Dialektyka sacrum w poezji Stanisława Grochowiaka*, „Pamiętnik Literacki” 1984, nr 2, s. 170.
- Źródło: *Rozmowa mistrza Polikarpa ze Śmiercią*, [w:] W. R. Rzepka, W. Wydra, *Chrestomatia staropolska. Teksty do roku 1543*, Wrocław 1995, s. 268–269.
- Źródło: Marek Karwala, *Słowo i obraz w poezji Stanisława Grochowiaka*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Historicolitteraria” 2003, s. 198–199.
- Źródło: Jarosław Barański, *Motyw tańca śmierci. O kulturowej erozji figury wyobraźni*, „Medycyna Nowożytna” 1999, nr 6, s. 43–44.



Atrybuty śmierci w wierszu Stanisława Grochowiaka *Rozbieranie do snu*

Triumf Śmierci Petera Breughela Starszego pokazujący pacyfikację Niderlandów
Źródło: dostępny w internecie: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Stanisław Grochowiak ***Nieśmiertelność***

Cóż ze mnie zostanie
Nie martwi mnie to wcale

Źródło: Stanisław Grochowiak, *Nieśmiertelność*, [w:] *Poezje*, Warszawa 1980, s. 160.

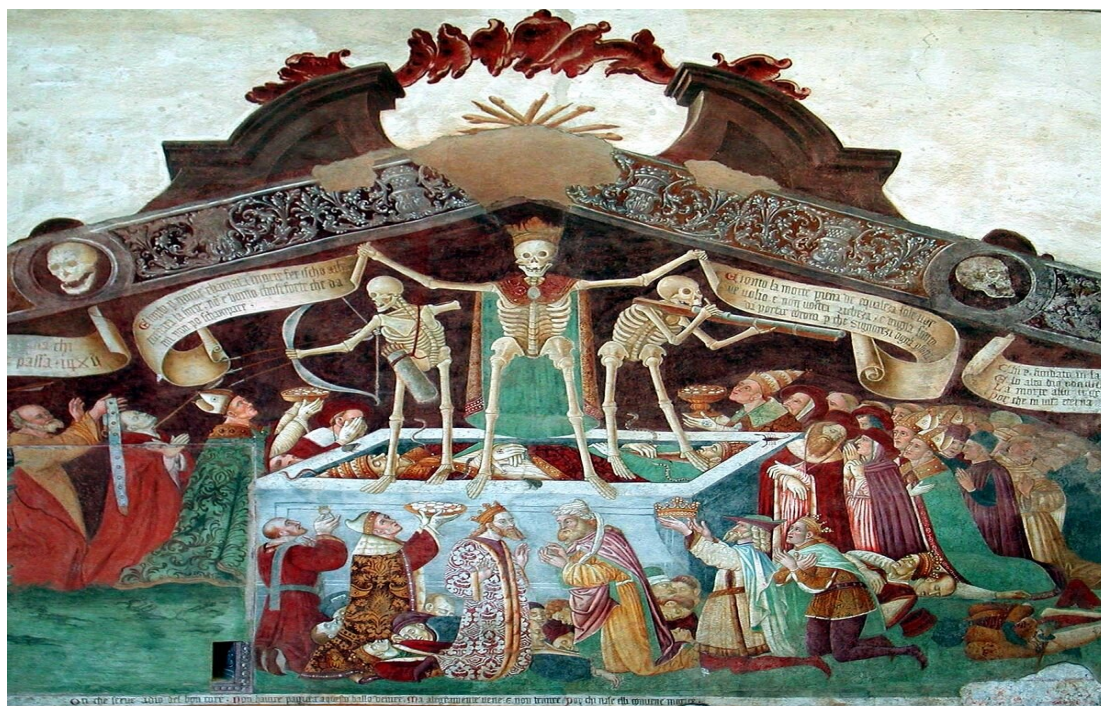
– pisał Stanisław Grochowiak w wierszu *Nieśmiertelność* (tom *Haiku-Images*, 1978). Pozorna sprzeczność tego stwierdzenia dowodzi, że człowiek skrywa w sobie odwieczny lęk przed śmiercią. Przemijanie jest bowiem tajemnicą, której nie można rozwikłać nawet dzięki najnowszym zdobyczom medycyny. Mierzono się z nią od początków ludzkości. W średniowieczu pomagało ludziom alegoryczne wyobrażenie śmierci na przykład jako kobiety z kosą, która zaprasza do ostatniego tańca. O umieraniu i wiążącym się z nim rozkładzie ciała człowieka można – paradoksalnie – pisać w piękny sposób. Taką konwencję przyjmuje Grochowiak w wierszu *Rozbieranie do snu*.

Twoje cele

- Przeanalizujesz zastosowanie atrybutów śmierci w wierszu Stanisława Grochowiaka *Rozbieranie do snu*.
- Zinterpretujesz treści alegoryczne i symboliczne wiersza.
- Wyjaśnisz znaczenie metafor zastosowanych w wierszu *Rozbieranie do snu*.

Przeczytaj

„Chuda, blada, żółte lice”



Giacomo Borlone de Buschis, *Triumf śmierci*, fasada domu w Clusone we Włoszech, 1485

Źródło: Paolo da Reggio, Wikimedia Commons, licencja: CC BY 3.0.

“ *Rozmowa mistrza Polikarpa ze Śmiercią*

Polikarpus, tak **wezwany**,
Mędrzec wielki, mistrz **wybrany**,
Prosił Boga o to **prawie**,
By uźrzał śmierć **w jej postawie**.
Gdy się moglił Bogu wiele,
Ostał wszech ludzi w kościele,
Uźrzał człowieka nagiego,
Przyrodzenia niewieściego,
Obraza wielmi skaradego,
Łoktuszą przepasanego.
Chuda, blada, żółte lice

Łszczy się jako miednica;
Upadł ci jej koniec nosa,
Z oczu płynie krwawa rosa;
Przewiązała głowę chustą
Jako **samojedź** krzywousta;
Nie było warg u jej gęby,
Poziwając skrzyta zęby;
Miece oczy zawracając,
Groźną kosę w ręku mając;
Goła głowa, przykra mowa,
Ze wszech stron skarada postawa –
Wypięła żebra i kości,
Groźno siecze **przez lutości**.

Źródło: *Rozmowa mistrza Polikarpa ze Śmiercią*, [w:] W. R. Rzepka, W. Wydra, *Chrestomatia staropolska. Teksty do roku 1543*, Wrocław 1995, s. 268–269.

To wyobrażenie śmierci pochodzi z najdłuższego zachowanego polskiego wiersza średniowiecznego z połowy XV wieku – *Rozmowy mistrza Polikarpa ze Śmiercią*. **Personifikowana** śmierć, z którą rozmawia Polikarp, przedstawiona jest jako rozkładające się zwłoki **kobiety**. Anonimowy autor podkreśla powszechność i nieuchronność śmierci dosięgającej każdego – bez względu na stan społeczny czy status majątkowy. Pojawiają się również bezpośrednie nawiązania do motywu **danse macabre** – tańca śmierci, ponieważ rozmówczyni Polikarpa w dalszym toku wiersza mówi o płasaniu z kosą. Jej wygląd przypomina o tym, jak znikome i krótkie jest życie, a także ukazuje bardzo realistyczny wygląd ludzkiego ciała po śmierci. Nie było to jednak jedyne wyobrażenie śmierci w epoce średniowiecza. Często przedstawiano ją również jako szkielet człowieka.

Utrwaliły się więc dwa **alegoryczne** wyobrażenia śmierci: szkieletu z kosą lub strzałą albo rozkładającego się trupa, który porywa do tańca. Średniowieczne alegorie często przedstawiano w formie personifikacji wyposażonej w określone **atrybuty**.

((Jarosław Barański

Motyw tańca śmierci. O kulturowej erozji figury wyobraźni

Taniec śmierci pojawił się jako plastyczny wizerunek śmierci na przełomie XIV i XV wieku dzięki upowszechnianiu sztuki

drzeworytniczej. Jako figura wyobraźni kulturowej motyw ten krył w sobie fundamentalne tematy średniowiecznego doznania śmierci: nieubłaganego przemijania życia i rozkładu ciała ludzkiego. Przez kolejne stulecia określał wyobrażenie śmierci w makabrycznym obrazie zwłok ludzkich, siłę swą czerpiąc z niezwykle sugestywnej zmysłowości przedstawienia rozkładu ciała. Stanowił jedno z największych zmysłowych obsesji naszej kultury. Elementy jego symboliki i estetycznej konwencji odnajdujemy współcześnie nie tylko w twórczości artystycznej, lecz również w potocznym wyobrażeniu śmierci. Nie ulega jednak wątpliwości, że wyobrażenia zakłęta w motywie tańca śmierci zamiera dziś z wielu przyczyn, których jedną z najistotniejszych jest rozwój medycyny i kształtowany przez nią medyczny obraz śmierci.

Źródło: Jarosław Barański, *Motyw tańca śmierci. O kulturowej erozji figury wyobraźni*, „Medycyna Nowożytna” 1999, nr 6, s. 43–44.

„Ona w smołowej sukni”

Motyw upersonifikowanej śmierci, znany ze średniowiecznej *Rozmowy mistrza Polikarpa ze Śmiercią*, pojawia się w wierszu Grochowiaka *Rozbieranie do snu*. Utwór określany jest jako **erotyk**. Poeta niejednoznacznie przedstawia w nim śmierć jako kobietę w „**smołowej sukni**”, z „**zaledwie / Zieloną łysiną**”. Jest to wiersz, „[...] który nikogo nie przestraszy obrazem rozkładu ludzkiego ciała, bo to, co realnie obrzydliwe, zasłonięte zostało w nim woalem poetyckiego, niezwykle wzniosłego języka (1)”.



Stanisław Grochowiak (1934–1976) – poeta, prozaik, dramatopisarz i publicysta. Debiutował w 1956 roku powieścią *Plebania z magnoliami* oraz zbiorem wierszy *Ballada rycerska*. Jego twórczość wyróżniała się oryginalną poetyką, często kojarzoną z **turpizmem** (łac. *turpis* – brzydki). Sam Grochowiak wolał jednak określać swoją postawę estetyczną jako **mizerabilizm** (łac. *miser* – ubogi, udręczony, nieszczęśliwy). Wynikał on z niezgody na panującą hierarchię wartości i tworzenie opozycji między niezasłużonym pięknem i niezawinioną brzydotą. Poetę fascynowały pozornie niepoetyckie zjawiska – „kalekie”, „ubogie” i „brzydkie”. Były to między innymi przedmioty codziennego użytku i krajobrazy, ale również ogólne motywy przemijania, szczególnie proces starzenia się, śmierci i biologicznego rozkładu (tomy poetyckie *Menuet z pogrzebaczem*, 1958; *Rozbieranie do snu*, 1959; *Agresty*, 1963). Typowy dla twórczości Stanisława Grochowiaka były więc: antyestetyzm, groteska, parodystyczno-ironiczne łamanie konwencji poetyckich, często podejmowanie problematyki **eschatologicznej**, odwołania do literatury baroku oraz twórczości **Bolesława Leśmiana**, **Françoisa Villona**, **Cypriana Norwida** i **Charles’a Baudelaire’a**.

((Marek Karwala

Słowo i obraz w poezji Stanisława Grochowiaka

Poeta wykazuje typową raczej dla malarza wrażliwość na kolory; niekiedy przenikają się one, ale znacznie częściej występują względem siebie kontrastowo: biele, czernie, czerwienie, żółcie, brązy, zielenie – kolory zdecydowane i wyraziste. Tak jest chociażby w jednym z najbardziej znanych utworów, *Rozbieraniu do snu*, gdzie obecne są: czerń, błękit, zieleń, srebro i biel. Wydaje się, że jednym z głównych zadań metafor kolorystycznych Grochowiaka jest wizualizacja świata przedstawionego, próba pobudzenia wyobraźni wzrokowej czytelnika tak, aby wiersz dało się »zobaczyć«.

Źródło: Marek Karwala, *Słowo i obraz w poezji Stanisława Grochowiaka*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Historicolitteraria” 2003, s. 198–199.

Słownik

alegoria

(gr. *allēgoréo* – mówię w przenośni, obrazowo) – postać, idea lub wydarzenie, które poza dosłownym sensem ma również stałe i umowne znaczenie przenośne;
w przeciwieństwie do symbolu alegoria jest zazwyczaj odczytywana jednoznacznie

atrybut

(łac. *attributum*) – istotna cecha lub właściwość; także symboliczny przedmiot traktowany jako znak rozpoznawczy

danse macabre

(fr.) – taniec śmierci, często wykorzystywany zwłaszcza w kulturze średniowiecza motyw przedstawiający korowód prowadzony przez Śmierć, a złożony z reprezentantów różnych stanów, kategorii wiekowych, zawodów itp.

egalitaryzm

(fr. *égalitaire* – dążący do równości) – zasada równości wszystkich ludzi

eschatologia

(gr. *eschatos* – ostatni; *logos* – słowo) – nauka o rzeczach ostatecznych, na przykład śmierci, przemijaniu, piekle i niebie; także wyobrażenia o losie człowieka po jego śmierci

mizerabilizm

(łac. *miser* – ubogi, udręczony, nieszczęśliwy) – w literaturze i sztukach plastycznych fascynacja ubóstwem i nieszczęściem

personifikacja

(łac. *persona* – osoba; *facere* – robić) – uosobienie, czyli środek stylistyczny polegający na przenośnym przedstawieniu zwierząt, roślin, rzeczy, zjawisk lub idei jako osób ludzkich

turpizm

(łac. *turpis* – brzydki) – celowe wprowadzanie do utworu literackiego elementów brzydoty; turpizm wiąże się z antyestetyzmem i kultem brzydoty; w poezji polskiej po 1956 roku chwytem tym chętnie posługiwali się Stanisław Grochowiak, Ernest Bryll i Andrzej Bursa

wanitatywny

(łac. *vanitas* – marność) – związany z tematyką przemijania, ludzkiej marności; *vanitas* to myśl przewodnia biblijnej Księgi Koheleta (Koh 1, 2): „Vanitas vanitatum et omnia vanitas” („Marność nad marnościami i wszystko marność”)

Animacja

Polecenie 1

Obejrzyj film i na jego podstawie opisz, jak wyobrażano sobie śmierć w epoce średniowiecza. Wynotuj również, jakie konwencjonalne atrybuty przypisywano śmierci.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D100dnUa4>

Nagranie filmowe lekcji pod tytułem *Atrybuty śmierci*.

Polecenie 2

Korzystając z dowolnych źródeł, odszukaj informacje o poemacie symfonicznym Camille'a Saint-Saënsa *Danse macabre* i wyjaśnij, w jaki sposób kompozytor oddał w utworze taniec śmierci.



Felix Nussbaum, *Triumf śmierci*, ok. 1941

Źródło: domena publiczna.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D100dnUa4>

Źródło: Wykonane: Kevin MacLeod, *Danse Macabre Kevin MacLeod (incompetech.com)*, Wikimedia Commons, licencja: CC BY 3.0.

Nagranie instrumentalne w wykonaniu orkiestry utworu muzycznego Danse Macabre.

Polecenie 3

Na podstawie filmu ułóż pytanie jednokrotnego wyboru dla koleżanki lub kolegi z klasy na temat motywu śmierci w literaturze lub w sztukach plastycznych.

Sprawdź się

Tekst źródłowy do ćwiczeń

((Stanisław Grochowiak

Rozbieranie do snu

Chodzimy razem

Po tym wielkim wnętrzu

Ona w **smołowej**

Ja w błękitnej sukni

Ona z zaledwie

Zieloną łysiną

I tu

Powłada

Będzie gwóźdź najpierwszy

Tutaj powieszisz

Cytrę obu rąk

A czy **szczygieł**

Może w nich?

Ja pytam

Ona jest głucha w obu czarnych gwiazdach

I tu

Powłada

Będzie gwóźdź następny

Tutaj powieszisz

Srebrny **woal** płuc

A czy ta **róża**

Może w nich?

Ja pytam

Ona jest ślepa w obu ostrych uszach

I tu

Powiada

Będzie gwóźdź na głowę

Wieszaj ją lekko

Dziobem w strop podłogi

A ja

Nie pytam

Ja stoję tak biały

Z kręgiem jak Chrzyciel

Nad drucianą szyją

Źródło: Stanisław Grochowiak, *Rozbieranie do snu*, [w:] *Poezje*, Warszawa 1980, s. 49–50.

Pokaż ćwiczenia:   



Twórczość Stanisława Grochowiaka i Charles'a Baudelaire'a łączy tematyka eschatologiczna (dotycząca przemijania). Na podstawie fragmentów wiersza Baudelaire'a *Taniec Śmierci* zapisz w formie mapy myśli, jak francuski poeta wyobrażał sobie śmierć.

((Charles Baudelaire

Taniec Śmierci

Dumniej niżeli żywi nosi swą urodę –
Bukiet, chustkę i wachlarz modnej elegantki,
Posiada nonszalancję i ruchów swobodę
Chudej lwicy-kokietki i ekstrawagantki.

[...]

Kryza z tiulu, muskając obojczyki szkliste,
Jak strumień, co w swym biegu ze skałą swawoli,
Ośłania skromnie wdzięki zbyt ostrokościste –
Część powabów trumiennych, które ukryć woli.

Głębią swych dołów nęcą puste oczy trupie,
A naga czaszka, w kwiecie przystrojona hojne,
Kołysze się na suchym, wiotkim kręgosłupie.
Objawienie nicości, w symbol życia strojne!

[...]

Źródło: Charles Baudelaire, *Taniec Śmierci*, [w:] *Kwiaty zła*, tłum. B. Wydzga, Wrocław 1997, s. 51–52.

Ćwiczenie 2



Zaznacz atrybuty śmierci, które pojawiają się w wierszu Stanisława Grochowiaka *Rozbieranie do snu*.

☐ strzała

☐ kosa

☐ cytra

☐ zielona łysina

☐ płyta nagrobna

☐ czarna suknia

Ćwiczenie 3



Wymień co najmniej dziesięć cech lub właściwości, którymi wyróżnia się śmierć przedstawiona w wierszu *Rozbieranie do snu*.

Ćwiczenie 4



Określ sytuację liryczną wiersza Stanisława Grochowiaka *Rozbieranie do snu*. W tym celu uzupełnij tabelę.

Kto mówi?	
Do kogo mówi?	
O czym mówi?	
Gdzie mówi?	
W jaki sposób mówi?	

Ćwiczenie 5



Zaznacz poprawną odpowiedź. W utworze *Rozbieranie do snu* w konstrukcji wypowiedzi bohaterów lirycznych wiersza występuje:

☐ mowa pozornie zależna

☐ mowa zależna

☐ mowa niezależna

Ćwiczenie 6



Zapisz po trzy podobieństwa i różnice między średniowieczną *Rozmową mistrza Polikarpa ze Śmiercią* a wierszem Stanisława Grochowiaka *Rozbieranie do snu*.

Podobieństwa	Różnice

Ćwiczenie 7



Wyjaśnij znaczenie metafor występujących w wierszu Stanisława Grochowiaka *Rozbieranie do snu*.

Metafora	Znaczenie metafory
rozbieranie do snu	
cytra obu rąk	
srebrny woal płuc	

Ćwiczenie 8



Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

	Prawda	Fałsz
Wiersz <i>Rozbieranie do snu</i> wpisuje się w tradycję <i>danse macabre</i> oraz alegorycznych dialogów na temat miłości i śmierci.	☐	☐
Wiersz <i>Rozbieranie do snu</i> ma cechy erotyku.	☐	☐
W wierszu <i>Rozbieranie do snu</i> makabra związana ze śmiercią została zredukowana do minimum.	☐	☐
W wierszu <i>Rozbieranie do snu</i> fizyczność określa istotę człowieka wynikającą z nietrwałości ludzkiego ciała.	☐	☐

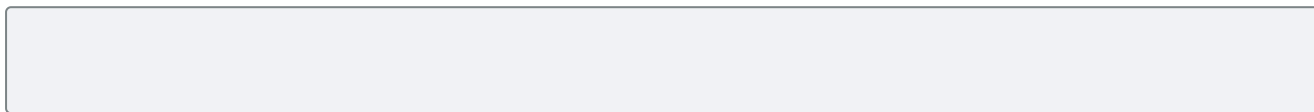
Ćwiczenie 9



Porównaj symbolikę szczygła i róży w wierszu Stanisława Grochowiaka *Rozbieranie do snu* z obrazem Rafaela *Madonna ze szczygłem*.

Praca domowa

Stwórz katalog różnych tekstów kultury (utwory literackie, obrazy, filmy, spektakle teatralne, teksty piosenek...), w których pojawia się motyw śmierci.

A large, empty rectangular box with a thin black border, intended for the user to create a catalog of cultural texts.

Dla nauczyciela

Autor: Piotr Obolewicz

Przedmiot: Język polski

Temat: Atrybuty śmierci w wierszu Stanisława Grochowiaka *Rozbieranie do snu*

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

2) rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową);

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i topoty oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;

6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

2) rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje elementy tradycji w utworach, rozumie ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych;

6) rozpoznaje w utworach literackich konwencje: baśniową, oniryczną, turpistyczną, nadrealistyczną, postmodernistyczną;

9) rozumie pojęcie archetypu, rozpoznaje archetypy w utworach literackich oraz określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;

12) rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje aluzje w utworach i określa ich znaczenie w interpretacji utworów;

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

3) rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej;

4) porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- interpretuje wiersz Stanisława Grochowiaka *Rozbieranie do snu*,
- określa funkcje środków wyrazu artystycznego w wierszu Stanisława Grochowiaka,
- analizuje symbolikę atrybutów śmierci w tekście poetyckim i dziele malarskim.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- podająca;

- rozmowa kierowana.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel prosi uczniów o zapoznanie się z medium w sekcji „Animacja”.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji oraz cele zajęć, omawiając lub ustalając razem z uczniami kryteria sukcesu.

Nauczyciel inicjuje rozmowę wprowadzającą w temat lekcji, np.: *Śmierć to zjawisko, które towarzyszy nam od zarania i traktowana jest jako niezbadana zagadka istnienia, dlatego też religie świata i systemy filozoficzne podejmują jej temat. Motyw śmierci bywa inspiracją, jest przedmiotem parafraz, interpretacji, refleksji wielu twórców. Szczególnie popularny był w średniowieczu, do czego nawiążemy podczas lekcji. Najpierw jednak odwołajmy się do tego, co jest nam bliższe – do własnych obserwacji i doświadczeń odbiorców współczesnej literatury i sztuki, do dziedzin, w których śmierć jest jednym z uniwersalnych tematów.* Chętni uczniowie zabierają głos, a nauczyciel uzupełnia informacje (propozycje znajdują się w materiałach dodatkowych). Warto podkreślić różne podejścia do śmierci.

Faza realizacyjna:

1. Praca z tekstem. Uczniowie przystępują do cichego czytania tekstu e-materiału. Indywidualnie zapoznają się z treścią w sekcji „Przeczytaj” i zapisują w zeszycie najważniejsze informacje.
2. Praca z multimedium. Uczniowie zapoznają się z medium w sekcji „Animacja”. Następnie wykonują polecenia 1 i 2. Wskazane przez nauczyciela osoby przedstawiają odpowiedzi. Wszyscy uczniowie mogą włączyć się do dyskusji, zwłaszcza na temat polecenia 2. Nauczyciel moderuje rozmowę.

3. Uczniowie dzielą się na 4 grupy. Każda z nich wykonuje inne ćwiczenia z sekcji „Sprawdź się”, związane z interpretacją wiersza Stanisława Grochowiaka *Rozbieranie do snu*: gr. 1: ćw. 2 i 6, gr. 2: ćw. 3 i 7, gr. 3: ćw. 4 i 8, gr. 4: ćw. 5 i 9. Po upływie ustalonego czasu liderzy grup prezentują odpowiedzi, nauczyciel może ocenić pracę uczniów.

Faza podsumowująca:

1. W dyskusji podsumowującej nauczyciel może zadać pytania: O czym świadczy trwałość motywu *danse macabre* w kulturze? Czym wyróżnia się sposób ujęcia tego tematu przez Stanisława Grochowiaka?
Uczniowie notują w zeszytach wspólne ustalenia.
2. Na koniec zajęć nauczyciel prosi wybranych uczniów o rozwinięcie zdania: Na dzisiejszych zajęciach dowiedziałem się..., nauczyłem się...

Praca domowa:

1. Uczniowie wykonują polecenie: Stwórz katalog różnych tekstów kultury (utwory literackie, obrazy, filmy, spektakle teatralne, teksty piosenek...), w których pojawia się motyw śmierci.

Materiały pomocnicze:

- Jarosław Barański, *Motyw tańca śmierci. O kulturowej erozji figury wyobraźni*, „Medycyna Nowożytna” 1999, nr 6, s. 43–59.
- Marek Karwala, *Słowo i obraz w poezji Stanisława Grochowiaka*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Historicolitteraria” 2003, s. 191–199.
- Krzysztof Trybuś, *Dialektyka sacrum w poezji Stanisława Grochowiaka*, „Pamiętnik Literacki” 1984, z. 2, s. 165–189.

Dodatkowe materiały do wykorzystania:

Różne ujęcia motywu śmierci:

Literatura:

- Marcus Kusak, *Złodziejka książek*
- Terry Pratchett, *Mort*
- Miron Białoszewski, *Wywiad*

Muzyka:

- Pink Floyd, *The Great Gig In The Sky* (album *Dark Side of The Moon*, 1973)
- Grzegorz Turnau, *Śmierć na pięć* lub *Republika, Śmierć na pięć*
- O.S.T.R., *Życie po śmierci (Autentycznie)*

Sztuka:

- Zdzisław Beksiński, *Pełzająca śmierć*

- Alina Szapocznikowa, *Pogrzeb Aliny*
Film:
- *Siódma pieczęć*, rez. Ingmar Bergman
- *Katyn*, rez. Andrzej Wajda
- *Pora umierać*, rez. Dorota Kędzierzawska

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium „Animacja” jako inspirację do przygotowania własnej prezentacji multimedialnej.